

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Рада молодих учених університету

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

15 березня 2019 року

Вип. 50

Збірник наукових праць

Переяслав-Хмельницький – 2019

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2019. – Вип. 50. – 282 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Базалук О.О. – доктор філософських наук, професор

Доброскок І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І.О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Автори статей

©Рада молодих учених університету

©ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

Отже, особистісне зростання студента ототожнює не лише здійсненням себе у діяльності, але й становленням та зростанням через діяльність, що дозволяє введення поняття що до особистісно-професійного зростання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Барабанова В.В., Зеленова М.Е. Представления студентов о будущем как аспект их личностного и профессионального самоопределения // Психологическая наука и образование. – 2002. – №2. – С. 28-41.
2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы: Учеб. пособие для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн., 1981. – 383 с.
3. Казанцева Т.А., Олейник Ю.Н. Взаимосвязь личностного развития и профессионального становления студентов-психологов // Психологический журнал. – 2002. – Т.23. – №6. – С.51-59.
4. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.
5. Педагогика и психология высшей школы: Учеб. пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 544 с.

УДК 37.02:159.9:784.6

*Валентина Вертугіна, Олена Грицеляк
(Київ)*

ПОТЕНЦІАЛ МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Стаття присвячена проблемі використання потенціалу музики у формуванні природничо-екологічної компетентності дошкільника. Акцентовано увагу на сучасних дослідженнях щодо формування ціннісного ставлення до природного довкілля. Обґрунтовано позитивний вплив різних видів музичної діяльності на формування уявлень про об'єкти та явища природи у дітей дошкільного віку. Наведено приклади їх використання під час ознайомлення дітей п'ятого року життя з явищами природи.

Ключові слова: діти дошкільного віку, природничо-екологічна компетентність, музика, естетичне сприймання, об'єкти природи, явища природи.

The article is devoted to the problem of using the potential of music in shaping the preschooler's natural and ecological competence. The emphasis is on modern studies on the formation of a value relation to the natural environment. Grounded positive impact of different types of musical activity on the formation of representations of objects and natural phenomena in preschool children. There are examples of their use when familiarizing children of the fifth year of life with the phenomena of nature.

Key words: preschool children, natural and ecological competence, music, aesthetic perception, objects of nature, phenomena of nature.

Проблема формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку наразі є актуальною, адже дорослі своєю поведінкою продовжують формувати споживацьке ставлення до природного довкілля, не задумуючись над тим, якою буде наша планета через кілька десятків років і про наслідки такої поведінки. У зв'язку з особливостями дитячого мислення дошкільнята часто вважають, що все навколо них створене тільки для людей і від природи можна брати все, чого забажаєш, і нічого не давати навзаєм. Фактично не працює складова природничо-екологічної компетентності – емоційно-ціннісний компонент. Дослідження сучасних педагогів (Г. Беленька, Н. Лисенко, М. Роганова, О. Половіна)

свідчать про те, що формування ціннісного ставлення до природного довкілля має базуватись на вихованні культури почуттів як у дітей, так і у дорослих. Зазначимо, що одне й те саме почуття виникає як результат узагальнення окремих емоцій і може реалізуватись в різних емоціях. Не принижуючи важливості когнітивного компоненту у формуванні природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку, як зазначають науковці, першочерговість потрібно надавати емоційному компоненту, про що свідчить проведена ними експериментальна робота [4, с. 49]. По суті, перша реакція на той чи інший об'єкт природного довкілля впливає на подальше ставлення дитини до нього і, чим виразнішим буде прояв емоції, тим довше дитина буде пам'ятати, можливо, не сам об'єкт, а емоцію, яку він викликав у неї. Підсилювати емоції можна різними засобами – читанням вірша, розгляданням картин, переказуванням казки, але, на нашу думку, найефективнішим є музика. Вона може впливати на почуття людей, їхній світогляд, міняти погляди. В. Сухомлинський зазначав, що діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості. Музика допомагає всебічно розвинути дитину, сформувати її світ, відкриває людям очі на красу природи, моральні відносини, працю. Вона знайомить з явищами природи, викликає радість, смуток, переживання, допомагає розширити кругозір, покращує ставлення до довкілля.

Аналіз сучасних підходів, присвячених питанню використання музики у формуванні еколого-природничої компетентності дітей дошкільного віку дав змогу зацентувати увагу на певних напрямках роботи: природа в музиці і музика в природі. Так, ознайомлюючи дітей з об'єктами природного довкілля, з явищами природи важливо для більш глибокого сприймання підсилювати сприймання слуханням музичних творів, виконанням музично-ритмічних ігор тощо. Під час слухання музики важливо «зануритись» в неї, тому краще слухати в цілковитій тиші. Відомо, що слухати музику можна різними способами: із закритими очима, уявляючи образи та дії, які можуть відбуватися під цей музичний твір; виконуючи танцювальні рухи, розглядати картину тощо. До музично-ритмічної діяльності відносять вправи, ігри та танці під музичний супровід. Вправи дають змогу чітко виконувати певний рух, доводячи його до автоматизму. Наприклад, вправа «Зайчик» під композицію «Зайчики» Т. Шутенко, коли діти вправно стрибають вважаючи себе зайчиками або вправа «Горобчики» під композицію «Горобець» Т. Ломової, де діти махають руками, як горобчики крилами. Під час музичних ігор з'являється розгорнутий сюжет і тому, як показує спостереження за діями дітей, вони їм подобаються більше, ніж вправи (наприклад, під час гри «Ведмедик і лісові звірята» (муз. і сл. В. Верховинця) діти ходять по колу, щоб не збудити ведмедя, а коли той прокидається, усі тікають хто-куди). Під час танців діти, наслідуючи звірят, виконують різноманітні рухи. Наприклад, під час виконання танців-зігріванців (сл. Л. Лісевич). Образність явищ та об'єктів природи дозволять дитині розкрити музично-ритмічні рухи. Г. Беленька, О. Половіна зазначають, що потрібно дитині давати можливість виконувати вправи з психогімнастики, персонажами яких є об'єкти чи явища природи (берізка, сонечко, зернятко, вітер, сніжинки тощо), які допомагають активізувати емоційну сферу і супроводжуються музикою [1, с. 63]. Дитина відтворює власний образ і наділяє його певним характером, почуттям, настроєм. Важливим є виконання дітьми творчих музичних завдань, під час яких вони індивідуально рухами зображують (а не наслідують зразок дорослого) образ природи. Зазначимо, що пісні про природу, заклички, примовки також є засобом формування еколого-природничої компетентності дошкільників. Вони допомагають знайти «контакт» з природою, відчутти її, закликають берегти, любити природу.

Аналіз доробок науковців і практиків з питання використання звуків природи у формуванні природничо-екологічної компетентності дошкільників свідчить, що не тільки музичний керівник, а, зокрема, вихователь має володіти технологією використання музики в природі. Зазначимо, що звуки природи можна відтворювати голосом, долоньками, пальчиками, ніжками, а можна використовувати гру на музичних інструментах [1, с. 64]. Доречною у цьому напрямку є вивчення і впровадження технології, розробленої видатним німецьким педагогом, музикантом, композитором Карлом Орфом. В основі цієї

музичнопедагогічної концепції лежить розвиток дитячої творчості і адресована вона, перш за все, педагогам, які працюють з дітьми. Система Карла Орфа побудована на синтезі різних видів діяльності (спів, рух, гра на музичних інструментах) за допомогою дитячого музикування і знайшла своїх поціновувачів в Україні. Так, Н. Сердюченко розробила систему роботи, в основі якої лежить ознайомлення дітей з шумовими і музичними звуками [6]. Цей нетрадиційний підхід можна використовувати в процесі ознайомлення дітей з природними об'єктами і явищами, адже природа – це скарбниця звуків, потрібно лише їх почути і навчити дітей їх відтворювати. Так, щоб відтворити дію, коли пташка дзьобає зерно, то можна ритмічно постукувати пальцями по столу, а, якщо постукати паличкою по склянці, то можна почути капіж; при дмуханні в порожню пляшку можна почути шум вітру чи моря тощо. Важливо також навчити дітей чути музику в природі, використовуючи прийом асоціацій. Наприклад, звучання шумової коробочки нагадує цокання копит конячки, а звучання дитячих інструментів (дзвоник, металофон, трикутник) своїм звучанням нагадують дзюрчання весняного струмочка. Варто зазначити, що музичні керівники в своєму педагогічному арсеналі мають нароби творчого підходу до формування емоційно-естетичного ставлення до довкілля і уміння творчо самовиражатись через музикування. Досвід І. Трофімченко, Н. Сімон, В. Шаронової показав, що музика і природа – два взаємопов'язані чинники, що впливають на фізичне та психічне здоров'я [7]. Їхній творчий доробок акумулює спів і інсценізацію пісень («Сонячні зайчата», «Ручаї течуть»), експериментальну діяльність («Краплинка», «Змішування барв»), творче музикування («Водяний оркестр»), релаксаційні вправи («На що схожа хмаринка») під аудіозапис п'єси Д. Красноухова «Танок хмаринок» з циклу «Краплі веселки» тощо.

З метою визначення впливу музики на формування уявлень про явища природи у дітей п'ятого року життя нами було проведене міні-дослідження, суть якого полягала в наступному. Спочатку провели діагностику сформованості уявлень про явища природи у дітей п'ятого року життя у експериментальній і контрольній групах. Було з'ясовано, що діти обох груп мали майже однакові результати (експериментальна група (25 осіб): 40% дітей – високий рівень, 40% – достатній і 20% – низький; контрольна група (24 дітей) – 37,5% дітей – високий рівень, 37,5% – достатній і 25% – низький. Вихователями були визначені тематичні дні, присвячені формуванню уявлень про явища природи. Була розроблена мета, окреслено методи, підібрані форми роботи, однакові для проведення освітньої діяльності в групах. Однак, у експериментальній групі робота супроводжувалась різними видами музичної діяльності: слухання музики («Дощик» муз. В. Косенко, «Сумний дощик» муз. Д. Кабалевського, «Пори року» («Осінь») муз. А. Вівальді), спів пісень («Кленові листочки» муз. та сл. Н. Грабовської, «Перший сніг», муз. Г. Гембері, сл. В. Чорної), закличок («Іди, іди дощику», «Вітер, вітер, вітродуй»), танці («Танець осінніх листочків»), музичні ігри («Пантоміма», «Дощик» муз. А. Шевченко), музично-ритмічні вправи («Вітер і вітерець» муз. Л. Бетховена), творчі вправи («Ой ти, вітре» муз. В. Верховинця), виконання творчих музичних завдань, дитячий оркестр тощо. В контрольній групі вихователь, ознайомлюючи дітей з явищами природи, не використовувала музичний супровід. Аналіз результатів отриманих даних показав, що у дітей ЕГ і КГ рівень сформованості уявлень про явища природи підвищився: у ЕГ 60% дітей мали високий рівень, 40% дітей – достатній; у КГ – 50% дітей високий рівень, 33,3% – достатній, 16,7% – низький. Під час спостереження за діяльністю дітей після проведеної роботи виявлено, що діти експериментальної групи використовують набуті знання в ігровій діяльності (наприклад, збираючи ляльку на прогулянку, проговорюють закличку про сонечко, а, прийшовши з прогулянки – про дощик); в зображувальній діяльності – малюють дощ (сумний і веселий), хмари, які плывуть по небу, гнані вітром, в трудовій – пересаджуючи чорнобривці, принесені з вулиці, в горщик, спілкуються між собою щодо важливості води для росту рослин. Діти з задоволенням розповідали батькам про сніг, дощ, вітер, показуючи, як можна відтворити звук вітру, дощу за допомогою не тільки музичних інструментів, а й використовуючи інші атрибути (пляшку, склянку, трубочку для коктейлів), самі придумували творчі музичні завдання про явища

природи (наприклад, казочку про осінь, в якій жили Дощ, Вітер, Сніг), відображаючи особливості прояву цих явищ природи в музично-ритмічних рухах, виконували психогімнастичні вправи «Я – Дощ», «Я – Сніг», «Я – Вітер», «Я – Сонечко»). У дітей виникало бажання слухати звуковий запис явищ природи.

Проведене міні-дослідження дає змогу констатувати, що використання різних видів музичної діяльності з метою формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку підсилює емоційне сприймання об'єктів і явищ природи, що є підґрунтям у формуванні ціннісного ставлення дітей до природного довкілля.

Взимку та навесні нами була проведена робота за цією ж аналогією з метою формування уявлень про такі явища природи, як туман, ожеледиця, заметіль, гроза, блискавка, повінь; поглибили знання про дощ, сніг, вітер. Результати дослідження будуть представлені в інших публікаціях.

Отже, для розвитку позитивного емоційного ставлення дітей до об'єктів і явищ природи особливо важливо, щоб музика лунала в повсякденному житті закладу дошкільної освіти в найрізноманітніших ситуаціях.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи : діти п'ятого року життя / Г. Беленька, О. Половіна. – Київ : Генеза, 2016. – 96 с.
2. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. : В.О. Огнев'юк; автор. колектив Г. В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.] – К. : Ун.-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.
3. Малашевська І.А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» / І.А. Малашевич, С.К. Демидова. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 44 с.
4. Половіна О.А. Формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку: здоров'язбережувальний підхід / О.А. Половіна, Л.В. Гаращенко // Молодий вчений, 2018. – №8.1 (60.1). – С.47-51.
5. Роганова М.В. Виховання естетичного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку як основа їх духовності / М.В. Роганова. - Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. праць / гол. редактор Г.П. Шевченко. – Вип. 1 (76). – Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 244 с.
6. Сердюченко Н. Світ, який звучить / Н. Сердюченко // Дошкільне виховання, 2017, №7. – С.34-37.
7. Трофімченко І. Музикотерапія просто неба / І. Трофімченко, Н. Сімон, В. Шаронова // Дошкільне виховання, 2017, №8. – С.30-32.

*Орест Гук, Андрій Грабинський
(Дрогобич)*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядається феномен волонтерської діяльності як складової формування моральних цінностей студентської молоді; як засіб розвитку, саморозвитку й самоактуалізації особистості; як ефективного механізму вирішення актуальних педагогічних та соціальних проблем.

Ключові слова: волонтер, волонтерство, волонтерська діяльність, студентська молодь, соціальні цінності, моральні цінності.

<i>Тетяна Артеменко</i>	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ	112
<i>Людмила Бегас</i>	
ФОРМУВАННЯ УСПІШНИХ ПЕРЕДУМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ	117
<i>Валентина Вертугіна, Олена Грицеляк</i>	
ПОТЕНЦІАЛ МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА	120
<i>Орест Гук, Андрій Грабинський</i>	
ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	123
<i>Наталія Дмитревич</i>	
ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: СУТНІСТЬ, ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ, ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	127
<i>Оксана Зай</i>	
СПІЛЬНА РОБОТА КЕРІВНИКА ГРУПИ, ВИХОВАТЕЛЯ ГУРТОЖИТКУ ТА БАТЬКІВ ПО ВИХОВАННЮ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	131
<i>Владислав Коблик, Ольга Ковальчук</i>	
ВЗАЄМОДІЯ «ВИКЛАДАЧ – СТУДЕНТ» НА ДОСВІДІ США	135
<i>Василь Копань, НінаХуторянська, АнтонінаБеженар, Ірина Селезньова, Володимир Копань</i>	
ТЕОРІЯ ВИПАДКОВИХ БЛУКАНЬ І ХРИСТІЯНСЬКА ЕТИКА	137
<i>Ігор Пурис, Ольга Ковальчук</i>	
ПЕРЕВАГИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО	140
<i>Юлія Решітник, Ярина Лампіка, Олександра Сокур</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИКИ	141
<i>Анна Савченко</i>	
ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ: СУТНІСТЬ ТА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	143
<i>Діана Суїнова, Анна Суїнова</i>	
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	147
<i>Юлія Трушина</i>	
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	149
<i>Марина Шеян</i>	
МОТИВАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	152
ПСИХОЛОГІЯ	
<i>Лілія Брагіна</i>	
АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ДО УМОВ НАВЧАННЯ У КОЛЕДЖІ	154
<i>Оксана Керусова, Олександр Кузьменко, Інна Шеремет</i>	
ЗМІНИ СТРЕСОВИХ РЕАКЦІЙ У ЖІНОК, ХВОРИХ НА РАК МОЛОЧНОЇ ЗАЛОЗИ	157
<i>Валерія Коник</i>	
ОСОБЛИВОСТІ СТРАХІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЩО ВИХОВУЮТЬСЯ СОЦІАЛЬНИМИ БАТЬКАМИ	158
<i>Марина Міщенко, Віталій Вінярський</i>	
ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ	161
	164